

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-8
TA'LIM MAZMUNI VA UNING ASOSIY KOMPONETLARI**

N.B.Gafurova

Toshkent shahar, Uchtepa tumani 193 - ixtisoslashtirilgan davlat umumtalim maktabi
direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'limda ta'lim mazmuni va tizimdagi innovatsion texnologiyalar va o'qitish mazmunidagi o'quv material hamda davlat ta'lim standartidagi yangiliklar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim mazmuni, kasbiy kompetensiyalar, pedagogik prognostika, fan-texnika taraqqiyoti, o'quv elementi, o'quv material, didaktik bilim, ko'nikma va malaka.

Аннотация: В статье рассматриваются инновационные технологии в содержании и системе образования в системе общего среднего образования, учебно-методические материалы в содержании образования, инновации в государственных образовательных стандартах.

Ключевые слова: Содержание образования, профессиональные компетенции, педагогическое прогнозирование, научно-техническое развитие, образовательный элемент, учебный материал, дидактические знания, умения и навыки, квалификация.

Abstract: The article examines innovative technologies in the content and system of education in the general secondary education system, teaching and methodological materials in the content of education, innovations in state educational standards.

Keywords: Educational content, professional competencies, pedagogical forecasting, scientific and technological development, educational element, educational material, didactic knowledge, skills and abilities, qualifications.

Ta'lim mazmuni - fanning hozirgi holatiga mos keladigan bilimlar, ko'nikmalar yig'indisi bo'lib, o'quv jarayoniga jalb qilingan shaxslarning bilim, ko'nikma, malakasiga aylanishi uchun fanlarning umumiy asoslariga pedagogik jihatdan qayta ishlangan holda kiritiladi. Jamiyatimizdagi o'zgarishlar sharoitida pedagogika bir vaqtning o'zida butun jamiyat manfaatlariga javob beradigan va shu bilan birga har bir shaxsning qobiliyat va iste'dodini jadal rivojlantirishga qaratilgan ta'lim mazmunini shakllantiradi. Ta'lim mazmuni fanga mos keladigan dastur uchun foydali bo'lgan davlat ta'lim standarti hujjatlarida mustahkamlanadi. "Ta'lim mazmuni" – ta'lim jarayonining o'quvchini rivojlantirish va tarbiyalash maqsadida ma'lumot

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-8

mazmunidan tanlanib, ta'lim jarayoniga olib kirilgan bilim, ko'nikma, malaka, faoliyat usullari hamda tabiat, jamiyat tafakkur hodisalarini emotsional baholashga doir munosabatlardir. Ta'lim mazmuni o'quv tarbiya jarayoniga o'quv material, o'quv elementi, o'quv topshirig'i, o'quv savollari, o'quv ko'rsatmalari shaklida olib kiriladi.

Ta'lim mazmuni quyidagi komponentlardan tashkil topadi:

O'quv material-ma'lumot mazmunini moddiylashtirishning eng oxirgi darajasi sanaladi. U ta'lim boshlanguncha turli normativ loyihalar-o'quv dasturi, o'quv darsligi, tarkibida tayyor holda bo'ladi.

O'quv elementi-o'quv material tarkiban o'quv elementlaridan iborat. O'quv elementi-o'quv materialining didaktik ishlov berilgan eng kichik birligidir.

O'quv savoli-javobi ta'lim mazmunida berilgan so'roq o'quv savolidir. O'quv topshiriqlari-topshiriqlar moddiy va ma'naviy boyliklarni anglash, boyitish vositasi sanaladi.

Bizning fikrimizcha, ta'lim mazmuni bilim, ko'nikma, malakani shakllantiruvchi pedagogik jarayonlarda to'plangan va umumlashtirilgan, muvaffaqiyatli tatbiq etilgan ijtimoiy tajribalarni o'z ichiga qamrab oladi. Ta'lim mazmuni jamiyatning umumehtiyotlaridan kelib chiqib, siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy, huquqiy, madaniy, diniy va fan texnika sohalaridagi rivojlanish an'analarini o'zida aks ettiruvchi ma'lumotlar yig'inididir. Ta'lim mazmuni jamiyat taraqqiyotining ehtiyojlariga mutanosib ravishda takomillashtirilib, yangilanib boriladi.

Ta'kidlash kerakki, umumiy o'rta ta'limda ta'lim mazmunining asosiy vazifasi bitiruvchining jamiyatga yuqori ijtimoiylashuv ko'nikmalari bilan dadil kirib borishini ta'minlashdan iboratdir. Ta'lim mazmunini loyihalashda avvalombor bitiruvchining shaxs sifatida shakllanishi, ijtimoiy foydali faoliyat ko'rsatishi, oila, mahalla, jamoa va jamoat joylarida o'z manfaati va o'z g'alar manfati balansini saqlagan holda, jamiyatda o'zining munosib o'rnini topishini, jamoada ishlash ko'nikmalariga ega bo'lishini inobatga olinishi lozim. Ta'lim mazmuni bitiruvchi o'zining hayoti davomida iqtisodiy faoliyat ko'rsatishi, o'zining ehtiyoji uchun zarur bo'lgan daromadga ega bo'lishi, kambag'allik darajasiga tushmaydigan miqdorda daromad olishga yetarli bilim, ko'nikma va malaka, kompetensiyalarni egallashiga xizmat qiluvchi ma'lumotlarni o'zida mujassamlashtirgan bo'lishi lozim. Umumiy o'rta ta'lim mazmuni ta'lim natijalariga yo'naltirilgan holda o'quvchilar ongiga singdiriladi va bitiruvchining jamiyatning uyushgan bo'g'inlari - oila, mahallada, uyushmagan bo'g'inlari - jamoat joylarida, iqtisodiyotning muayyan tarmoqlarida, biznes va tadbirkorlikda egallagan bilimlarini manipulyatsiya qilish orqali ijtimoiy va iqtisodiy dividend olishi, pirovard natijada jamiyatda munosib o'rin topishi ko'zda tutilgan.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-8

Xorijiy tahlillarimiz natijasida mamlakatimizda amaldagi umumiy o'rta ta'limning maqsadi bitiruvchi egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmui bilan belgilangan. Lekin bugungi kunda, bunday yondashuv yetarli emas, chunki umumiy o'rta ta'lim tizimi muassasasining bitiruvchisi o'zining keyingi hayot faoliyatiga tayyor bo'lishi, duch keladigan hayotiy va kasbiy muammolarni amalda hal qila oladigan darajada tayyor bo'lishi lozim. Demak olingan bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lish bilan birga muayyan qo'shimcha fazilatlarga ham ega bo'lish kabi dolzarb muammolarni kompetensiyaviy yondashuv asosida bartaraf etiladi. Ta'lim tizimida kompetentlikka asoslangan yondashuvni joriy etish jarayonida ta'lim mazmuni, uning metodologiyasi va tegishli o'quv muhiti yangilanadi. Zamonaviy ta'lim maqsadlarini tushunishda "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalaridan foydalaniladi.

Ta'limda kompetensiyaviy yondashuv tushunchasi "bilimlarni o'zlashtirish" (aslida axborot yig'ish) tushunchasidan farq qilib, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy hayotning kelajakdagi vaziyatlarida samarali harakat qilish imkonini beruvchi ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Kompetentlikka asoslangan yondashuv bilimga yo'naltirilgan komponent bilan tenglashtirilmaydi, ya'ni kompetensiyalar hayotiy muammolarni hal qilishni, ijtimoiy rollarni bajarishni, muammoli vaziyatlarda harakat qilish imkonini beruvchi ko'nikmalarga alohida ahamiyat berish natijasida vaziyatlarni hal qilish va kerakli natijalarga erishish jarayonida topilishi kerak bo'lgan holatlarga qaratiladi. Umumiy o'rta ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish masalasi ta'limning muhim tarkibiy komponentlari bilim, ko'nikma, malakalar hamda shaxsiy sifatlarning integrallashuvini ta'minlovchi o'zak qismi sifatida talqin etish lozim. Chunki kompetensiyaviy yondashuv – bu natijaga, samaraga qaratilgan ta'lim sifatini belgilovchi bugungi zamonaviy ta'lim texnologiyalarining asosidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" F-60-son Farmoni.
2. Сафарова Р.Ф. Педагогика // Энциклопедия (2 жилд). – Тошкент, 2015. – 377 б.
3. Слостёнин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. "Педагогика" /Под ред Слостёнина В.А. – М.: Академия, 2022. – 576 с.
4. Алексеев, Н. А. Личностно-ориентированное обучение в школе Текст. / Н. А. Алексеев. Ростов н/Д. : Феникс, 2006. — 332 с.